

Závěr č. 46

ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 6. 11. 2006

Realizace práva na tlumočníka v řízení zahajovaném z moci úřední a náklady na tlumočení

A. V řízení o správním deliktu má účastník řízení na základě čl. 6 odst. 3 písm. e) Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách právo na to, aby mu za podmínek § 16 odst. 3 a 4 správního řádu správní orgán ustanovil tlumočníka na své náklady.

B. Správní orgán ustanoví tlumočníka analogicky k § 16 odst. 5 správního řádu usnesením.

Odůvodnění:

Poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu se zabýval otázkou týkající se některých aspektů realizace práva na tlumočníka podle § 16 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zákona č. 413/2005 Sb. Jedná se o otázku, jakým způsobem má správní orgán ustanovit tlumočníka v řízeních z moci úřední, kde si jej neobstaral sám účastník, a kdo hradí náklady na tlumočníka.

A. Při řešení první otázky je třeba vycházet z čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, podle něhož ten, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka. Právo na tlumočníka stanoví čl. 6 odst. 3 písm. e) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹, který má s ohledem na čl. 10 Ústavy v případě rozporu se zákonem aplikační přednost. S ohledem na toto ustanovení mezinárodní smlouvy je tedy část věty první § 16 odst. 3 správního řádu obsahující slova „kterého si obstará na své náklady“ přinejmenším v řízeních o správních deliktech na základě čl. 10 Ústavy neaplikovatelná.

¹ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

Správní řád právo na tlumočníka spojuje s aktivitou jednatel tak, že ten, kdo prohlásí, že neovládá jednací jazyk si obstará tlumočníka sám na své náklady (srov. § 16 odst. 3), popřípadě na náklady správního orgánu (srov. § 16 odst. 4). Tato právní úprava se dobře hodí pro řízení o žádostech. Pro řízení zahajované z moci úřední (zejména řízení o správních deliktech) je však nepoužitelná. Jednak pro samotnou povahu tohoto sankčního řízení, které je založeno, obdobně jako řízení trestní, na zásadě, že pachatel neprokazuje svoji nevinu, ale správní orgán jeho vinu, jednak pro kolizi s požadavky Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která zaručuje každému, kdo byl obviněn (je podezřelý) z trestného činu (správního deliktu) minimální práva, za jejichž realizaci odpovídají státy jako smluvní strany úmluvy. Kromě jiných práv, je tímto minimálním právem právo obviněného být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění.

Je-li v řízení o správním deliktu v souladu s ústavním právem na tlumočníka pomoc tlumočníka nezbytná, správní orgán nemůže s odvoláním na § 16 odst. 3 nebo 4 správního řádu realizaci práva na tlumočníka ponechat na tom, kdo tlumočníka potřebuje, když opatření či zajištění důkazu či jiný úkon je výlučně v jeho zájmu, resp. v zájmu veřejném. Navíc, je-li tím, kdo tlumočníka potřebuje, pachatel přestupku, je nutno se řídit výše zmíněnou úmluvou, která každému, kdo je obviněn z trestného činu (podle judikatury Evropského soudu se úmluva vztahuje též na řízení o správních sankcích před správními orgány) zaručuje bezplatnou pomoc tlumočníka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem (správním orgánem) nebo tímto jazykem nemluví.

B. Z uvedeného vyplývá, že příslušný správní orgán je povinen v případech, kdy má být realizováno ústavní právo na pomoc tlumočníka, zajistit tlumočníka sám, a to na vlastní náklady² (viz výše). V § 9 odst. 2 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, je stanoveno, že státní orgán tlumočníka ustanovuje. Jelikož správní řád neupravuje postup ustanovení tlumočníka správním orgánem pro případy, kdy někdo prohlásí, že nezná jazyk, v němž se jednání před správním orgánem vede, ale jen umožňuje, aby si tlumočníka obstaral (§ 16 odst. 3 a 4), je třeba při ustanovení tlumočníka postupovat analogicky podle právní úpravy obsažené v tomtéž zákoně (analogie zákona), řešící situaci podobnou. Za takovou právní úpravu považujeme ustanovení tlumočníka znakové řeči podle § 16 odst. 5 správního řádu, které se děje tak, že správní orgán vydá usnesení o ustanovení tlumočníka nebo prostředníka a toto usnesení oznámí osobám, jichž se dotýká. Analogií tohoto postupu pro

² Blíže Pavlíček, V., Hřebejk, J., Knapp, V., Kostečka, J., Sovák, Z.: Ústava a ústavní řád České republiky, 2. díl: práva svobody, Praha, Linde 1995, str. 272 a násl.

případ realizace ústavního práva na pomoc tlumočníka tomu, kdo neovládá český jazyk, v němž se řízení v souladu s § 16 odst. 1 správního řádu vede, je ustanovení tlumočníka usnesením vydaným podle § 16 odst. 5 správního řádu per analogiam, které se oznámí tlumočnickovi a osobě, jejíž ústavní právo na tlumočníka se tímto zajišťuje.